

Slovenski Pravnik.

Leto XX.

V Ljubljani, 15. decembra 1904.

Štev. 12.

„Menično pravo.“

(S posebnim ozirom na trgovsko poslovanje in na važnejša menična prava večjih držav. Spisal **Anton Kuder**, c. kr. sodni avskultant. V Ljubljani 1904.)

Ocenil dr. **Milan Škerlj**.

Anton Kuder je spisal svoje »Menično pravo« po naročilu Slovenskega trgovskega društva Merkurja, ki »je uvidelo, kako zelo potrebna je taka knjiga za trgovstvo sploh, posebej pa še za trgovinske šole« — »knjiga je spisana kot učna knjiga za trgovinske šole.«

Nalašč sem ta mesta iz predgovora navel doslovno, da se iz njih samih vidi namen in pomen knjige.

»Merkurjevo« namero, podati nam za naše trgovinske šole in trgovce slovenski pisano menično pravo, kateremu bodo gotovo sledile učne knjige za druge stroke trgovinskih ved, treba pozdraviti kot vesel znak napredka na onem polju, kjer smo še posebno zaostali, na polju moderne organizacije trgovine in obrta. Le želeli bi bilo, da društvo »Merkur« na tem potu ne odjenja; zasluge za našo znanstveno literaturo ne bodo majhne.

Težko je namreč pri nas za posameznika, založiti knjigo, katere uspeh v gmotnem oziru je pač precej negotov, dočim društvo mnogo lažje prevzame tak riziko. Cel razvoj naše znanstvene in sploh strokovne literature nam kaže, da si moremo zaradi svoje maloštevilnosti imenovano literaturo pridobiti, da se tako izrazim, le potom kooperacije. Slovenska Matica nam je izdala mnogo šolskih knjig, Pravnik že nekaj zakonov, sedaj je nastopil Merkur to po mojem mnenju hvalevredno pot. Društvo Merkur pa lahko tudi mnogo boljše razširja knjigo, nego založnik posameznik, in s tem doseže drugi namen knjige, to je, da se ne uvede samo v šole, ampak pride tudi v roke starejših, praktičnih trgovcev. Da imam s to trditvijo prav, priča vest, da se je Kudrove knjige razpečalo že nad 600 komadov, dokaz obenem, da naš trgovski stan žlvo čuti potrebo enakih knjig. Da je tudi mnogo juristov seglo po knjigi, je še posebej veselo

znamenje, ker ravno menično pravo je snov, katere praktik v naših malih razmerah in spričo določb jurisdikcijske norme o pododnosti v meničnih zadevah vsaj na deželi skoraj nikoli ne rabi.

Predno se torej spustim v oceno knjige same, naj poudarim, da je dosegla popoln vnanji uspeh.

Knjiga je namenjena trgovinskim šolam, posebno še bodoči trgovinski akademiji. S tega stališča treba knjigo tudi oceniti.

Pisatelj je knjigo razdelil tako-le: V prvem delu podaja po kratkem zgodovinskem uvodu o postanku menic (str. 1—5) sistem meničnega prava (str. 6—70) in vzorce veljavnih ter neveljavnih menic (str. 73—119); drugi del tvorijo: zgodovina meničnega prava, uvodni zakon k meničnemu redu in občni menični red za avstrijske dežele, slednjič v treh dodatkih posebna določila ogrskega meničnega reda, pogloblitve razlike važnejših meničnih zakonov in menični tehnični izrazi (str. 121—158).

Knjiga torej nudi mnogo. Ali je vsebina povsem enake praktične vrednosti z ozirom na namen knjige, to je drugo vprašanje. Brez dvoma je prav, da je pisatelj snov v prvem delu obdelal sistematično in ne v obliki komentarja. V slednjem bi si bil sicer prihranil veliko dela, ker bi bil mnogo členov lahko pustil do malega brez razlage, ali vendar bi knjiga (v prvem delu) čitatelju ne dala onega jasnega pregleda v kratkih, določnih potezah, ki tvori vedno prednost sistema pred komentarjem. O sistematiki prvega dela samega izpregovorim pozneje. Za praktičnega trgovca kakor za učenca in tudi za jurista velike vrednosti so vzorci, katerih zbirka je do malega popolna, tako da najdeš v nji za večino slučajev točen primer. Ugaja mi tudi, da so posamezni vzorci deloma v zvezi med seboj, predstavljajoč različne dobe in faze meničnega teka. Manj potrebna je morda zbirka neveljavnih menic, vendar odveč ni. Pisatelj je učencu uporabo sistematiškega dela in vzorcev jako olajšal tudi s tem, da se v sistemu dosledno sklicuje na dotične vzorce. Na ta način se mu je v zvezi z lahko dikcijo knjige posrečilo, napraviti knjigo toliko lahko razumljivo za lajika (nejurista ali jurista začetnika), kolikor se to more zahtevati od snovi, v kateri ima vsaka beseda svoj pomen in zahteva vsak stavek, da si čitatelj predstavlja njegovo gospodarsko podlago in njegov gospodarski namen. Hvaliti ali grajati Kudrov jezik s slovniškega stališča, ni moja naloga;

posamezna mesta, ki se mi zde težko umljiva, omenim pozneje.

Kar se tiče drugega dela, moram poudariti takoj, da se nikakor ne morem postaviti na Kudrovo stališče, katero je izrazil v predgovoru z besedami: »Kar se tiče prevoda meničnega reda, omenjam, da se nisem krčevito držal nemškega besedila, marveč sem prevajal bolj prosto; saj ta prevod ni namenjen sodni dvorani, marveč šolam in trgovskemu poslovanju in umevanju.« Ko bi bil pisatelj dejal, da se ni krčevito držal nemških besed, nemške razvrstitve besed v stavku, v kolikor se ne strinja z duhom in slovnico našega jezika, bi ga trebalo le hvaliti. Ali zakonovega besedila se mora držati vsak prevajalec zakona; po smislu »prosto« prevajanje zakonov je absolutno nedopustno, pa naj bo prevod namenjen komurkoli! Zakon je za vsakogar zakon! Za ta del ni noben prevod preveč dosloven in natančen, pa tudi nobeno prevajanje težje, nego prevajanje zakonov. Temmanj dopustno je bilo prosto prevajanje meničnega reda, ker je pisatelj vendar mislil tudi na čitatelja jurista, kakor je to razvidno že iz terminološkega dodatka, ki za trgovce in za učne namene trgovinskih šol ne bi bil potreben. Sicer treba priznati, da je prevod mnogo boljši in točnejši, nego bi bilo pričakovati po navedenem mestu iz predgovora; vendar pa se mi je zdelo potrebno določiti stališče glede prevodov zakonov; ti prevodi nikoli ne smejo biti prirejeni »in usum delphini«.

Da je pisatelj v dveh dodatkih izbral najvažnejše določbe tujih meničnih zakonov, v kolikor so različne od našega zakona, se mi zdi hvalevredno v principu, vprašal pa bi, ali je za naše razmere res bilo potrebno ozirati se na ruske, angleške, francoske in cela severoamerikanske zakone?! Dejal bi, da bi bilo zadostovalo, omeniti nekatere ogrske, nemške in morda še italijanske določbe, a ravno zadnjih pisatelj ne omenja nikjer.

Terminološkemu dodatku bi splošno pripomnil le, da bi bilo pisateljev lastni trud lažje presoditi, ako bi bil kakorkoli zaznamoval termine, ki se nahajajo v Babnikovi »Terminologiji.« Uporabnosti ter preglednosti cele knjige bi izvrstno služilo, ako bi bil pisatelj vsakemu terminu pristavil vsaj ono stran svoje knjige, kjer o dotičnem predmetu govori »ex professo«.

Prehajam k podrobnemu pregledu.

Knjiga je razdeljena po Blaschkejevem sistemu, po onem Blaschkeju, pred katerim nas je svaril profesor Grünhut na vseučilišču, kateri pa tudi v svojih prireditvah za trgovinske šole ni vzoren, a se drži ter doživlja nove izdaje le zaradi neke posebne »vis inertiae.« Škoda, da si je Kuder izbral ravno to knjigo za vzorec, katerega se žalibog dokaj trdno drži.

Za primer tega sistema naj navedem le, da se »ex professo« govori o častnem akceptu prej, nego o zasilnem naslovu, da se v enem poglavju razpravlja o prešlih menicah, o častnem plačilu in o protestu, da pa v celi knjigi ni govora o tako važnih — tudi za trgovca — določbah čl. 74, in da se o meničnem kurzu ter o narodnogospodarskem pomenu menice ne omenja skoraj nič, dočim se na treh ali še več mestih poudarja, da na Irskem, Škotskem in Ruskem še ni odpravljena izvršba zoper osebo meničnega dolžnika, in so razloženi pojmi zakonite prolongacije in moratorija (zakonitega), torej stvari, ki so dokaj malo praktične in za razumevanje narodnogospodarskega pomena menice in poslovanja z menicami minimalnega pomena. A vendar je gotovo, da treba v trgovinski šoli poudarjati predvsem ravnokar imenovani dve stališči, dočim marsikaj sicer gotovo važnega trgovcu ni treba vedeti, ker se mora, kakor hitro menica začne krivo teči, itak obrniti do notarja ali sodišča in pozneje do odvetnika. V tem oziru bi še pripomnil, da bi trebalo bolj poudarjati prav taka menična opravila, glede katerih je trgovec pri svojih poslih navezan na lastno vednost; to se pravi: trgovec mora ločiti veljavno menico od neveljavne, mora znati, kam in kako staviti menične izjave in kdaj mu preti nevarnost. Zato pa se mu ni treba učiti tako kompliciranih določb o intervenciji in regresu za slučaj častnega plačila in marsičesa drugega, kar brez škode pozabi čez par tednov.

Seveda sem si popolnoma svest, kako težko je napisati knjigo v ravnokar omenjenem obsegu; vsekakor je to dokaj težje, nego knjigo, v kateri se človeku ni treba omejati na poseben del cele snovi. Tudi priznam, da je pisatelj knjigo namenil prihodnji trgovski akademiji. In vendar moram ponavljati, da bi bilo treba tudi za trgovsko akademijo poudarjati komercialno stališče mnogo bolj in da bi tudi za akademijo lahko marsikaj zgolj jurističnih podrobnosti odpadlo. Ako bi bil pisatelj gledal le na snov,

ki je potrebna za trgovca, pa bodi akademika, bi se bil ognil tudi marsikateri pomoti, katero mi bo pozneje omeniti. Ravno v strogo jurističnih točkah je mnogo pogrškov, a mnogo manj v komercialnih opazkah. Žal pa se ne da tajiti, da je izmed pravnih pogrškov dokaj takih, ki so tudi za trgovca nevarni.

Držal se bom v naslednjem knjige in skušal utemeljiti svojo sodbo, ki se bo morda sicer zdela komu preostra, ako prvič prečita dokaj gladko, večinoma res poljudno pisani sistematični del.

Prav se mi vidi, da je pisatelj na kratko opisal razvoj menice. V podrobnosti se ne bom spuščal, dejal bi le, da bi bilo boljše, ne tako apodiktično trditi, katerega leta se je izdala najstarejša lastna menica ali trata. Spisi o teh stvareh še niso sklenjeni in letnice se navajajo različno, kakor si je ustvaril eden ali drugi avtor svoj pojem o prvotni menici.

Na strani 7. trdi pisatelj, da se sme dolžnika po pravo-močnosti meničnega plačilnega naloga zarubiti; to je gotovo res, pa ni vse: vsak način izvršbe radi denarnih terjatev je dovoljen, dočim rabi naš jezik pojem »rubiti« le za izvršbo na pre-mičnine. Utegnil bi torej kdo misliti, da izvršba na podlagi meničnega plačilnega naloga ne gre tudi na nepremičnine.

Na isti strani 7. uči pisatelj prav, da se ta trata spozna po ukazu »plačajte«, a lastna menica po obljubi »plačam«. Na strani 21 pa deli z »ozirom na obliko plačilne obljube« menice v *a)* lastne, *b)* tuje, *c)* trasirane lastne, četudi mora sam priznati, da imajo obliko »plačajte«. Z definicijo, da so te menice po bistvu lastne menice v obliki trat, se ne morem popolnoma sprijazniti. Trasirana lastna menica je trata, kar se kaže n. pr. v tem, da potrebuje akcepta, ako naj ustanovi direktno plačilno obljubo, da se lahko izda v več izvodih (duplikatih) itd.

Dalje trdi pisatelj na isti 7. strani, da se imenuje tist, ki izda lastno menico »izdatelj«, kdor pa izda trato: »trasant«. To je seveda vsako zase res, ali zakon sam rabi na vsaki strani za trasanta pojem izdatelj, in pisatelj sam v svojem prevodu imenuje trasanta pogostoma izdatelja — in popolnoma po pravici. Ako je pisatelj to terminologijo strogo izvel, potem mu moram očitati (na str. 27.), da v nasprotju z zakonom tudi izdatelju lastne menice daje pravico, izstavljati duplikate. Sicer se mi pa

zdi, da pisatelj obeh izrazov sam ne rabi dosledno v pomenih, katera jima daje na 7. strani.

Na str. 8. izvaja pisatelj, da trasat pogostoma ne ve, da ga je kdo pozval, naj plača menico, zato se mu mora menica predložiti v »akcept«; na str. 9. pa to trditev preklicuje glede lastnih menic, ker pri teh akcepta sploh ni; vzdržuje jo pa glede trat, dasi je ta splošna trditev neresnična tudi glede trat, izvzemši dva slučaja, katera pisatelj pozneje sam omenja (povoplednice in čl. 21 men. r.).

Opomnil bi še k opazki 2. na str. 8., da gre menica potom praznega (slepega) indosamenta seveda lahko skozi več nego eno roko, dočim bi človek po onem vzorcu mislil, da se sme s praznim indesamentom preskočiti ime samo enega indosatarja. — Pa to je malenkost.

Na str. 9. in 36. ter 37. govori pisatelj o skritem meničnem poroštvu. Ker je z imenom »porok« zvezan (in to tudi med nejuristi) pojem subsidijarnosti, bi trebalo posebej poudarjati, da tudi indosant in akceptant, ki hočeta biti »inter partes« samo poroka, jamčita za menico kakor vsak drugi menični dolžnik.

Na str. 9. (pa tudi 42.) se razpravlja o zasilnem naslovu¹⁾ tako, kakor bi ga smel pristaviti samo izdatelj; to pa ni res: vsakdo, zoper kogar se utegne obrniti regres, sme pripisati zasilni naslov. Ako bi smel samo izdatelj pristaviti naslov za silo, bi zakon ne mogel govoriti o prednosti tistega adresata, kateri bi s svojim plačilom oprostil največ zavezancev. Ako plača edini od izdatelja pristavljeni naslov za silo, so itak rešeni vsi indosantje.²⁾

Na 10. strani, pa tudi na drugih mestih, trdi Kuder, da smeta menico vdomoviti izdatelj in akceptant. To pač ni res z ozirom na čl. 4, št. 8. Ker zakon zahteva za veljavnost menice tudi bistvenost, da imej menica pri izdaji označen plačilni kraj, in določa za slučaj, ako izdatelj ni imenoval posebnega plačilnega kraja, kategorično za plačilni kraj oni kraj, ki je naveden poleg trasatovega imena ali firme, tedaj je jasno, da sme posebni pla-

¹⁾ Izraz »menični« naslov mi stvarno ne ugaja popolnoma, dasi gre bolje na uho. Tudi pri trasatu je govoriti o »naslovu«, ker se ga navadno pozove v obliki pisemskega naslova.

²⁾ Glej tudi Grünhut II. str. 464, Lehmann str. 394, Staub str. 141.

čilni kraj določiti samo izdatelj, ker sme samo on ugotoviti bistvenosti, ki vežejo kakor njega, tako vse osebe, katere podpišejo menico za njim. Akceptant ni vezan, menice sprejeti po vsem obsegu in v vsakem oziru (čl. 32), in ako spremeni pri sprejemu plačilni kraj, je dal modifikovan akcept, kateri sicer veže njega, ne pa meničnega opravičenca. Posledica je ta-le: Menico je treba in smeti protestirati pri domicilijatu le, ako je menico vdomovil izdatelj, dočim bi bil meničnopravno neveljaven protest, ki se dvigne v domicilu, imenovanem od akceptanta. Tratat ima po členu 24. le pravico, imenovati domicilijata v domicilu, katerega je izdatelj zapisal na menico.¹⁾ Glej tudi str. 38 predzadnji odstavek.

Na 10. strani definuje pisatelj pojem intervencije — potem ko je prej govoril o zasilnem naslovu — tako-le: intervenient je, kdor sprejme ali plača menico, ne da bi bil v to poklican. (Glej tudi str. 44 zgoraj). Po tej definiciji ravno zasilni adresat ni intervenient! Definicija nasprotuje ne samo splošnemu pravnemu pojmu intervencije, ampak tudi zakonu, ki v IX. poglavju govori pod zaglavjem »Intervencija« tudi o zasilnem naslovu. Glej posebno čl. 61 in 62 odst. 3. men. reda.

Izrek: »Sploh je presojati veljavnost menice po zakonih tiste države, v kateri je bila izdana« (str. 12), je presplošen ter velja samo glede oblike menice v zmislu čl. 85 odst. 1.

O »slepih« menicah bi se dalo mnogo povedati, pa stvar je deloma preveč juristična, da bi sodila v knjigo, ki je pred vsem namenjena trgovcem, deloma preveč sporna, da bi jo kazalo tukaj načeti. Pripomnim le, da se za svojo osebo s Kudrovo definicijo ne strinjam, vendar ima Kuder za-se Thölovo avtoriteto (Thöl § 171.)²⁾

Važen za trgovca je gotovo čl. 5 men. reda, ki pa izrecno ne obsega slučaja, da bi bila menična vsota večkrat zapisana s črkami in številkami. Dobro bi bilo povedati, da v takem slučaju velja najmanjša, z besedami zapisana vsota.

Na str. 14. bi bilo pri št. 6. kazalo navesti zakon od 19. jun. 1872 št. 88 drž. zak. Za menično fožbo ne zadostuje samo, da je pooblaščenec podpisal svoje in izdateljevo ime ter označil

¹⁾ Prim. Grünhut § 57, Staub k čl. 24, Rehbein k čl. 24.

²⁾ Prim. predvsem Staub k čl. 7, §§-i 8—10.

pooblastilno razmerje, temveč treba priložiti tudi v imenovanem zakonu popisano pooblastilo. Glej tudi str. 31.

Na str. 15 št. 3. bi bilo treba navesti, zakaj v lastni menici ni treba označila: »edina« ali »prva«, ker namreč menični red pri lastnih menicah ne pozna duplikatov (čl. 98).

Naravnost zapeljiv je stavek (str. 16): »pošlje trgovec B. akceptirano tujo ali neakceptirano lastno menico.« Za jurista je izraz »neakceptirana lastna menica« itak sam po sebi razumljiv, da ga ni treba, a trgovcu bi bilo vendar treba povedati, da besedi »tuja« in »lastna« sta tukaj rabljeni v pomenu, katerega imata v knjigovodstvu (str. 26), a ne v pomenu, v katerem sta rabljeni na str. 21.¹⁾

Nerazumljiva mi je tretja opomba na 17. strani. Govori se o naročeni trati in o poročilu, katero se trasatu odpošlje²⁾ v tem slučaju, in vzorec poročila se glasi tako-le: »Vsled naročila smo se usodili potegniti na vas menico da jo akceptirate — —« in kot opomba: »Pri lastni menici bi se glasilo »plačate«. Naročenih lastnih menic pisatelj sam ne pozna, v celi 6. točki (str. 17) govori le o tratah, v poročilu samem ravno tako, in potem ta opazka! Lastne menice vendar ni mogoče potegniti; poročilo je po mojem mnenju mogoče in potrebno le pri trati.

Na strani 21. v IV. točki bi bilo dobro omeniti, da določila o trpežu kratkih, srednjih in dolgih rokov niso na vseh trgih enaka.

Na strani 22. rabi pisatelj pojem rimese prej, nego ga je razložil (str. 25).

O določbah, ki veljajo glede običajnic, bi se dalo mnogo povedati, ker je predmet jako sporen, ali zdi se mi stvar za trgovca pri nas premalo važna. Sploh bi rad omenil, da popolnoma priznam težkoče, kako v učni knjigi rešiti mnogobrojna sporna vprašanja; najboljše je menda pač, da se teoretično sporna vprašanja izpuste iz učne knjige za trgovce popolnoma, v sodni praksi sporna pa kolikor mogoče. Sporna vprašanja so itak več-

¹⁾ Meni se vsaj zdi, da treba ta izraza tukaj razumeti tako, kakor jih pisatelj razlaga na 26. strani.

²⁾ ne pa »vroči«, kakor stoji v knjigi; le-to je pogostoma nemogoče isti dan.

noma pravnega značaja in zadenejo posameznika večinoma še-le, kadar je menica že »obolela« in jo zdravijo juristi; no in takrat rabi trgovec veščaka že po naših zakonih. Ako pa treba omeniti v praktičnem sodstvu sporno vprašanje, utegne biti najprimerneje, opozoriti naravnost, da je stvar dvomljiva, ter tako napotiti trgovca, da se ne zanese na svojo vednost, nego si pravočasno poišče pravniške pomoči.

Da nadaljujem: Na strani 23. trdi pisatelj, da se pravice iz vezanih menic tako drže osebe remitenta, »da bi jih ne mogel nikomur odstopiti«. Na strani 35. pravi, da nima indosament na vezani menici »pomen in učinek cesije«! Ta nenatančnost, oziroma nedoločnost gre malo predaleč. Sploh se mi zdi nerodna, nekako najivna delitev menic v veljavne in neveljavne z ozirom na določbo kraja in časa izdaje, dospetka, remitenta itd. Povrhutega je pomanjkljiva delitev veljavnih menic z ozirom na določbo menične vsote v a) menice s pristavkom »efektivno« in b) devize. Ali menice, ki niso devize in ki pri napovedbi valute nimajo pristavka »efektivno«, niso veljavne?

Na str. 25., X in nasl. bi bilo mesto, da bi se še natančneje pojasnilo pomen in funkcije menic v kreditnem gospodarstvu ter da bi se ne citiralo samo vzorcev, temveč podalo povsodi natančno sliko celega položaja. Prav bi bilo tudi, ko bi bil pisatelj (na str. 28.) poleg pripravnosti in varnosti, katero dajejo duplikati in kopije v nekaterih ozirih, omenil tudi njihove slabe strani.

Najslabše mesto cele knjige je na strani 29¹⁾, kjer pisatelj našteva, kdo nima pasivne menične sposobnosti; v kratkih 16 vrstah je toliko nenatančnosti in nejurističnega o tej, tudi za

¹⁾ »Pasivne menične sposobnosti pa nimajo: 1. nedoletniki, razen če se jim pregleda starost in se proglase za polnoletne; za to proglasitev se zahteva vsaj dopolnjeno 20. leto.

2. Take osebe, pri katerih je podaljšana očetovska ali varstvena oblast tudi črez 24. leto, in sicer bodisi, da so: a) spoznane za blazne in zapravljive in so postavljene pod kuratelo, ali da so b) gluhoneme, ki ostanejo prostovoljno pod kuratelo še po dovršenem 24. letu;

3. nedovoljene družbe;

4. aktivni in umirovljeni častniki in aktivno moštvo.

Lahko pa se meničnopravno obvežejo: rezervni častniki, voj. uradniki (n. pr. vojaški zdravniki, vojaški sodniki-avditorji itd.), kridatarji, duhovniki, uradniki in ženske.«

trgovca deloma jako važni materiji, da moram to mesto res ožigosati. Za trgovca najvažnejšega slučaja: da mladoletnik postane brez ozira na 20. leto samoupraven, ako zadobi pravico izvrševati obrt, pisatelj sploh ne navaja, in določbe §§-ov 174 in 252 o. d. z. so jako netočno in nesrečno parafrazovane. In točka druga! Kako meša jako redke slučaje podaljšanja očetovske oblasti s kuratelo! Iz razvrstitve 2. a), b), mora vsakdo smatrati, da slučaja a) in b) spadata pod 2, in vendar je to popolnoma neopravičena subsumcija. Lahko pa bi bila izostala 3. točka. V 4. točki bi bilo treba samo besedic — — častniki v o j a š k e g a s t a n u («des streitbaren Standes»), pa bi bil lahko odpal oni oklepaj v 4. točki, ki po krivici imenuje vojaške zdravnike in avditorje vojaške uradnike, kar nikakor niso. K besedi »duhovniki« pa bi ne škodilo posebej omeniti, kaj velja pri nas glede redovnikov. Ravno tako nedolžna so izvajanja (na str. 30.) o aktivni in pasivni menični sposobnosti inozemcev, kjer pisatelj meša določbe 84. in 85. člena men. reda. Mimogrede naj omenim, da po code-u civil-u čl. 388 postanejo Francozi (moški in ženske) polnoletni že z izpolnjenim 21. letom. Tako naj, ker že govorim o Francozih, pripomnim, da je privitek — allonge — v nemščini in francoščini ženskega spola, torej ne kaže rabiti alonž, -a.

Ali je prav, trgovca opozarjati na to, da se potom indosamenta lahko razdeli menična vsota, o tem bi dvomil (str. 34). Stvar je jako sporna in na vsak način nerodna, če ne celo nevarna.

Neprijetno mi je, očitati pisatelju še nekaj mest, kjer je v nasprotju z jasnimi določbami zakona: tako, če trdi, da ima indosament na prejudicirani menici ali za indosamentom (gl. tudi str. 33 i. f.) s privezno klavzulo samo pomen in učinek cesije. Čl. 16 odst. 1 uči glede indosamentov na zapali, pa ne protestirani menici ravno nasprotno; pisatelj bi imel prav, ko bi bil le-to trdil samó za indosamente na protestirani menici. In indosament s privezno klavzulo ima pomen samo za onega in proti onemu, ki ga je pristavil, ne pa za njegove naslednike (čl. 15).

Na strani 38. trdi pisatelj, da indosant ne jamči več meničnopravno, ako se v času, katerega je pristavil svojemu indosamentu, povpoglednica ne predloži v akcept in pokaznica ne v plačilo. To je prav. Ali prav ni, da pisatelj ne pove, kaj velja o

obveznosti izdatelja in indosantov, ako se povpoglednica in pokaznica nista prezentirali v onih dveh letih po izdaji, o katerih govorita člena 19 in 31; to bi bilo dokaj važnejše. (Glej tudi str. 47. na koncu).

Ako trasat sprejme le del menične vsote, »mora« imetnik menice glede nesprejetega dela dvigniti protest (str. 40). To je v resnici potrebno le za slučaj, da hoče zahtevati varnostni regres radi neakcepta.

Več, deloma važnih pogreškov je v poglavju o naslovih za silo (str. 42. sl.). Iz prvega odstavka ¹⁾ mora človek sklepati, da pisatelj ne loči honoranta od trasanta! Ne da se sicer tajiti, da je mogoče napisati na menico več trasatov (ako ostane plačilni kraj enoten), ali to so trasati in, ako sprejmejo menico, so akceptanti, ne pa honoranti. Velikega razločka med pravnim stališčem enih in drugih, mi pač ni treba poudarjati. — Neresnično je, da mora častni akcept imeti pristavek, v čigavo čast se honorira; čl. 59. men. reda določa ravno za slučaj, če je častni akceptant opustil tak pristavek, da velja izdatelj kot honorat.

Ako bi bil tretji odstavek na str. 43.²⁾ resničen, bi pri več zasilnih naslovih prvi od njih ne mogel dati akcepta; zato ne, ker mu še ne morem izročiti protesta, da pri drugih nisem dobil častnega akcepta. Ker bi v zmislu čl. 56. odst. 2. men. reda šel najprej k onemu zasilnemu naslovu, ki bi s svojim plačilom oprostil največ zavezancev, bi ravno pri tem slabo opravil! Tega vsega, kar trdi pisatelj v zadnjem odstavku na str. 43., pač ne najdem v čl. 58. men. r., temveč v čl. 45., toda za drug slučaj.

Plačilni dan in dan dospelosti sta pisatelju eno in isto (gl. str. 44. zgoraj, 45. 2. odst., 49. in morda še kje), dasi bi ga bil prepričal en dober pogled v člena 92. in 41., da je njegovo mnenje popolnoma krivo! Seveda je potem kriv tudi nauk o času, v katerem treba dvigniti plačilni protest. Naj pojasnim stvar z malim vzgledom: Menica zapade recimo 23. decembra v ne-

¹⁾ »Kadar . . . izdatelj ni docela prepričan, da bi trasat akceptiral, plačal . . . tedaj napiše pod trasatovo ime še ime enega ali več oseb (honorantov, oziroma trasatov) s pristavkom: »v sili« . . .

²⁾ »Honorant mora zahtevati, predno da častni akcept, da se mu izroči varnostni protest ali pa protest radi nedanega navadnega ali — pri več meničnih naslovih — tudi častnega akcepta.« —

deljo, plačilni dan je potem ponedeljek 24. decembra, 25. in 26. decembra sta praznika, 27. in 28. sta še protestna dneva! Stvar je bila nekdanjako sporna, pa danes vsaj za plačilni protest menda ni več. S tem ni rečeno, da bi bil dan dospetka brez pomena; gotovo se lahko veljavno plača ta dan, akopram ni dovoljeno plačilo zahtevati; od tega dne teko obresti, rok zastaranja v nekem slučaju.

V nevarno zmoto lahko spravi trgovca trditev (str. 47. sp.), da pokaznice dospevajo . . . najkasneje v dveh letih po izdaji. Pogoji dospetka je pri pokaznicah vsaj napram izdatelju in indosantom pokaz, pretek dveh let ne zadostuje. Neroden lapsus se je pisatelju pripetil na str. 49.: razloček v časoštetju po julijemskem in gregorijemskem koledarju ne znaša 12 dni, ampak od l. 1900. naprej 13 dni.

Načrt o prolongaciji je tako težaven in sporen, da ga v kratki oceni ni mogoče razmotrivati; morda mi pisatelj ne zameri, ako mu priporočim za drugo izdajo »Meničnega prava« ravno glede te materije, ki je za trgovca in tudi naše posojilnice precej važna, študij Staubovega komentarja k meničnemu redu in znanega Grünhutovega dela. Ravno tako mislim, da ne spada v oceno razprava o tem, kdo in kako je upravičen, zahtevati in sprejeti menično vsoto. Juristično bi se menda vse, kar trdi pisatelj, ne dalo držati. ali za praktičnega trgovca bo zadostovalo. Da bi moral vsak menični dolžnik plačati 6% obresti od dospetka itd., pač ni res; ravno ako ima menica normalen tek, se plača samo menična vsota.

Ker so menice, glaseče se na tuj sreberen denar itd., dokaj redke (gl. str. 52.), bi morda valutnega vprašanja ne bilo treba načenjati; vsekako pa bi bil moral pisatelj, ako se je tega vprašanja lotil, upoštevati, da imamo že od leta 1892, ali vsaj od leta 1900 zlato valuto, in navesti določbe dotičnih zakonov in naredeb.

Klavzulo: »brez protesta« in slično pristavi lahko tudi trasant in akceptant nevdomovljene trate, ne samo indosant (str. 55).

Neresnična je trditev, da bi v naši državni polovici sodišča ne mogla zapisovati meničnih protestov (str. 57.).

Pri plačilnem regresu bi bilo na strani 59. kazalo izrecno omeniti, da se lahko toži vse prednike naenkrat in z eno tožbo,

ako se je pisatelju sploh zdelo potrebno, to vprašanje, katerega trgovec ne bo nikoli reševal brez pravniške pomoči, razpravljati tako obširno.

Z ozirom na čl. 63 m. r. je neresnična, oziroma nepopolna v zadnjem stavku na str. 59. izražena trditev, da stopi honorant, ki je menico plačal, na honoratovo mesto in ima regres samo zoper honoratova prednika: remitenta in trasanta.

V povratnem računu (str. 61.) so izpuščene obresti.

Slučaji, kdaj treba dobljeno varnost vrniti (str. 62.), ne veljajo samo za varnostni regres radi nezanesljivosti, ampak tudi za oni radi neakcepta (čl. 28 in 29. m. r.).

Izraza »nepogojna menična terjatev« na str. 64. pod 2. »men. zastaranje« res ne umem; pisatelj tudi ni omenil 2. odstavka čl. 79. (str. 65). Ker je pisatelj povedal, kako se zastaranje pretrga, naj bi bil še povedal, kaj za ta del določa novi civ. pr. red in njegov uvodni zakon. Nekaj načinov, kako se more menice zlorabiti, je pisatelj opisal malone preveč razumljivo in poljudno. —

V drugem delu bi omenil sledeče podrobnosti:

»Code de commerce« ni menični zakon, ampak v Code-u de commerce je nekaj poglavij, ki tvorijo francoski menični red. Posebnega meničnega zakona pa Francozje nimajo. Tudi navedbe o menični konferenci v Lipskem in o norimberških novelah niso povsem natančne. Ne bom trdil, da bi trgovca take zgodovinske notice ne zanimale, ali nudi naj se mu jih natančno.

K prevodu zakona bi pripomnil z ozirom na to, kar sem razvijal zgoraj, da pisatelj ne bi bil smel v prevodu ničesar izpustiti, kar se je žalibog nekaterikrat zgodilo.¹⁾

Dasi je prevod, kakor že rečeno, dokaj boljši, nego bi bilo pričakovati po uvodu, se na nekaterih mestih ne morem prav zlagati z načinom, kako je pisatelj izrazil nemško besedilo v

¹⁾ Primeri: čl. 2. št. 3: »zakonitih predpisih«;

čl. 4. št. 1: »tekst sam«, »ali pa onemu označilu enak«; št. 4

... »časom po dnevu izdaje (izdaja hi utegnilo pomeniti tudi »Begebung«);

čl. 5.: »vsota, katero treba plačati« (čl. 4. št. 2);

čl. 6.: »trasata« (čl. 4. št. 7);

čl. 24.: »bivališča« (čl. 4 št. 8, vdomovljena menica);

čl. 29.: zakon ima številke 1, 2, tako tudi v zadnjem odstavku; ne umem, zakaj rabi pisatelj črki *a*, *b*;

slovenščini. No, večinoma so to, vsaj za jurista, malenkosti, ki ne žalijo preveč jezikovnega čuta, in so juristično brez nevarnosti.

Omenim naj le par važnejših mest. Na str. 126.: »stempel-frei« ni »nekolekovan« nego »kolka prost«; »nacionalne banke« ni več (ravno tam), kar bi trebalo povedati vsaj v opazki, ker ima pomen za trgovca. Na str. 127. v pripombi: »unbefugt« tukaj ni »nedovoljen«, ampak »neopravičen«. Čl. 18.: »Samo semenjske ali tržne menice se smejo izjemoma v akcept prezentirati in . . . protestirati šele ob tistem času«; to je naravnost dvoumno, prav je po zmislu: »Samo za semenjske ali tržne menice velja izjema, da se smejo . . .« — Nerodna je dikcija v začetku čl. 19. — Čl. 21.: na p r e d n j o, in ne na »prvo« stran menice . . . »Brž, ko se je dal akcept, se ne more več preklicati«, bolje: »Dani akcept« itd. — Oni »mu« v 3. odst. čl. 25. je nele odveč, ampak bi utegnil v zvezi s prejšnjima odstavkoma celo vzbuditi mnenje, da menični upnik nima zastavne pravice na varnosti, ki se je založila pri sodišču.

Precej pogosto rabi pisatelj po nepotrebnem kazalni zaimek skoro kot člen, primeri čl. 32. št. 1 in drugje. V čl. 34. bi kazalo mesto »časošetjetje« rabiti »koledar«. — V čl. 44.: »ni treba niti plačilnega dne prezentirati«; plačilni dan bi bilo boljše. — Čl. 45. odst. 3.: »unterlässt« kratko »opusti« mesto manj točnega »ki sploh ne odpošlje«. — Čl. 50.: »regres« ni tisto, kar regresni zahtevki = Regressansprüche. Ravno tako čl. 55.: befriedigen = »zadovoljiti«, ne »izplačati«; zadovolji se upnika ne samo s plačilom, ampak tudi s kompenzacijo, novacijo, nadomestnim plačilom itd.

Čl. 68. (in drugje): »Shranitelj«, prav hranilec. Čl. 70.: »izvod«, zakon ima »Original des Wechsels.« Čl. 74.: ne samo »siliti«, ampak »prisiliti« se sme po čl. 36. izkazanega posestnika.

čl. 42.: (»brez protesta«, »brez stroškov« itd.) ta »itd.« ni brez pomena, brez njega bi bila navédba taksativna;

čl. 47.: . . . »prednik, da je plačilo izostalo«;

čl. 68.: . . . »se nahaja od njega . . .«

čl. 77.: . . . »dospetka menice računši«;

čl. 78.: . . . »imetalj (čl. 50.)«;

čl. 80.: . . . »premine samo z vročbo«;

čl. 96.: . . . glej pri čl. 4.

Čl. 85. odst. 3: ne samo »pravno«, ampak »menično-veljavne« so take menične izjave...

Čl. 89.: po pisateljevem prevodu bi se dalo misliti, da ne sme biti več protestov, pa jih le ni treba (stroški?).

Čl. 92.: zadnji stavek prvega odstavka se mora prav glasi... »mora se zahtevati to opravilo prvi delavnik«. Nemški »so« (kot čestica) prevaja pisatelj redno s »tedaj«.

Čl. 94.: »vollziehen« = podpisati.

Čl. 95.: »der angebliche Machtgeber« ni »izmišljeni«, nego namišljeni pooblastitelj, izmišljeno je njegovo pooblastilo.

Za »Datowechsel« rabi Kuder dosledno »izdajnica«. Nalašč sem vprašal nekaj kolegov pravnikov, kaj je to »izdajnica«, pa nobeden ni vedel. Babnikova terminologija ima: »oddnevnica«, kar je vsekako boljši izraz.

Prevod §§-ov 108 in 109 ogrskega meničnega reda kaže, da pisatelj izvirnika ni dobro pregledal ali pa ne prav razumel.

V 2. odst. §-a 108.¹⁾ je v resnici izražena ista misel, kakor v trgovinskem zakoniku čl. 313. odst. 2, ali te misli ne moreš najti v Kudrovem prevodu. Po prevodu bi človek dobil retencijsko pravico samo takrat, kadar bi si stvar sam vzel, ali bi mu jo prinesla višja sila, drugače je vendar mora dobiti **vsled** dolžnikove ali koga tretjega dispozicije! V zadnjem odstavku §-a 108. manjka besede takoj: mora takoj obvestiti.

§ 109. se prav glasi: Retencijsko pravico je možno uveljavljati s tožbo in ima (ret. pr.) isto moč kakor ročna zastava.

Na str. 149.: nenatančne so navedbe o menični sposobnosti ženskih na Francoskem in Ruskem. Popravljeni se mi zdi tukaj nepotrebno.

Tudi v odstavku »Zakoniti zahtevki« (str. 149—150) je nekaj pogreškov, ki so pa za naše razmere brez pomena. Isto velja tudi o naslednjih odstavkih, posebno glede navedeb: o običajnicah na Ruskem, o angleških določbah sploh, o prezentaciji v plačilo na Francoskem.

¹⁾ »Ta pravica se ne more izvrševati ako so prišle zgoraj omenjene reči v upnikovo posest **vsled** (sic) dispozicije, ki jo je ukrenil dolžnik ali kaka tretja oseba pred izročitvijo ali pa ob izročitvi« Tako Kudrov prevod.

Terminologiji nimam skoraj kaj pristaviti. Da pisava z ozirom na namen knjige rajše rabi stare italijanske trgovinske izraze nego naše slovenske, je popolnoma upravičeno.

Ali bo »slep« obveljal za »blanco?« V Babnikovi terminologiji je slepa menica: Kellerwechsel, katero imenuje Kuder mračnico. Meni se zadnji izraz ne zdi slab.

Skusil sem, luč in senco razdeliti pravično. Da je tudi sence mnogo, ni moja krivda. Zamolčati nisem mogel vsaj najvažnejših pogrškov, katerih bi se bil pisatelj lahko ognil, ako bi bil delal malo natančnejše, in glede katerih se mi je zdelo, da utegnejo škoditi tudi trgovcu in učencu. Zamolčati slabe strani knjige bi tudi ne bilo prav, ne samo s stališča vestnega kritika, nego pred vsem v interesu naše znanstvene literature in pisatelja samega. Nemci nam očitajo, da dobre lastne znanstvene (v širšem pomenu) literature ne moremo ustanoviti, ker nam bo manjkalo stroge kontrole. In res tiči v naših malih razmerah v tem oziru velika nevarnost, da bi bili preveč popustljivi. To bi nas pri naših sosedih spravilo v glas, da nam je vse dobro, samo da je slovensko. Kakor treba pospeševati in z veseljem beležiti vsak napredek na tem polju, tako neumesten je tukaj vsak šovinizem. Kar nam dajo naši znanstveniki, mora biti tako dobro, da prenese vsako kritiko.

Na drugi strani se mi ne zdi prav, zamolčati pisatelju, da bi bila knjiga lahko še dokaj boljša. Kuder je menda edini izmed slovenskih pravnikov, ki že več let poučuje v trgovinski stroki na javni šoli, on mora poznati zahteve, ki se stavijo na dotične učne knjige, in je gotovo v prvi vrsti poklican, podati nam še enako učno knjigo o trgovinskem pravu. On ima tudi dar, pisati o težavnih predmetih dokaj poljudno in lahko umljivo. Škoda bi torej bilo, ko bi samo zato, da dobimo dotične knjige par mesecev prej, delal površno ter tako škodoval dobremu namenu, svojemu založniku in sebi samemu.

